

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklesiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Cap. XVI. Quomodo post Eusebium Basilius Ecclesiam Cappadocum
regendam suscepit: & de insigni ejus adversus Valentem in dicendo
libertate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

θουρίων δια τας επαναστάσεις τῶν ἑτεροδόξων, ἐν τοῖς παλαιῶν πόντων φρονησιελείοις ἡσυχίαν ἤγε βασιλέα ὃ καὶ ἐδυνάμην αὐτὸν ἡποκόπεις, αἰεὶ γὰρ αὐτὰ σιωπῆσαν τῆς δόξης αἰρέσεως, παρθυμολίους εἰς τὴν ἡλικίαν ἐποίησεν ἡ βασιλεία ἀπεσία, καὶ τὸ παλαιὸν εὐσεβίον τὸ λαὸν μίσησεν ἀπέβη ὃ παλαιὸν αὐτοῖς ἄμα γὰρ ἠγέλθησαν ἡ καππαδοκίαν ἐλαύνειν, καταλιπόντων τὸν πόντον βασιλεῖα, ἐβελονῆς εἰς καισαρείαν ἦκε καὶ εὐσεβίω παυσάμην, ἕνεκεν ἦν τῆ ὃ ἐκκλησία εἰς καιρὸν τοῖς λόγοις ἐπήμυεν ὃ ἐξ ἑλλης δόξων τῆς σωδοῆς, ἀπρακίᾳ ἄμα τοῖς σὺ αὐτὰ ἡποκόποις ἀπεχώρησε τότε.

A perturbatione, quae alioqui ob hereticorum insultus tumultibus nequaquam vacua erat, in Monasteriis Ponti quiete degebat. Imperatori vero & Episcopo qui cum illo erant, secum enim perpetuo habebat Arianae sectae Antistites, animos addiderat absentia Basilii, & odium multitudinis adversus Eusebium. Verum conatus praeter sententiam ipsis successit. Etenim simulatque nuntiatum est eos in Cappadociam contendere, Basilium Ponto decedens, suo prope motu venit Caesaream. Et cum Eusebio quidem in gratiam reversus est: Ecclesiam vero opportune admodum eloquentiae suae subsidio adjuvit. Valens itaque unâ cum Episcopis quos secum habebat conatu suo depulsus, tum quidem re infecta discessit.

Κεφ. ις'.

CAP. XVI.

ὡς μὲν ἔστι βασιλεῖα καππαδοκῶν ἐπιτρέπει, καὶ παλαιὸν ἔσθ' ἑλλης ἀπαιρησίας αὐτῶν.

Quomodo post Eusebium Basilium Ecclesiam Cappadocum regendam suscepit: & de insigni ejus adversus Valentem in dicendo libertate.

Μετὰ χρόνον δὲ πάλιν εἰς καππαδοκίαν ἔλθων, καταλαμβάνει βασιλεῖον τῆς δὲ ἐκκλησίας ἡπείρου ἀπὸ τῆν εὐσεβίᾳ τελειῶν βελδοσάμην ὃ αὐτὸν ἐξέλασαν, ἐκ τῶν ἀπέχετο τῆς ἡπείρου ἄμα γὰρ τῆ ἡλικίαν ἐλέγε τῆς ἐχομένης κλίσης, τὴν αὐτὴν γαμῆλιν παρῆσαν δειμάσκα, καὶ γαλάτῳ τὸν ἦν ὃν μόνον εἶχε, ταχὺ νόσω δόθανεῖν ἐδόκει ὃ πᾶσι, τιμωροῦ ἡχομένη τὸν Θεὸν τῶν βασιλείᾳ βελδοσάμην, ἡ κακώσεν τῶν τεκόντων, ἡπείρου τὸν παῖδα ταῦτα ὃ καὶ ἑλλης ἐπελάμβανεν ἀμείλει δόθανεῖν μὴ τὸ γένησθαι, ἐκέπαι αὐτὸν ἡνώχλησεν ἐν ᾧ δὲ παρῆσαν, καὶ κακῶς ἔχων ἐμελλε τελδοταῖν, πέποιθε παρῆσαν ἀνιβολῶν ὑπὲρ αὐτῶν καμνοῖν ἕξασθαι, ἄμα γὰρ ἀφίκετο εἰς καισαρείαν, μετὰ καλεσάμην ὃ ὑπαρχὸν τὸν βασιλεῖον, ἐκέλευσε τὰ βασιλείᾳ φρονησὶ ἀπειθεῖν ὃ ἡπείρουσε θάνατον τὸν ὃ φάσαι, πολλὰ ἄξιον ἐσεδοῦμαι αὐτῶν, καὶ μεγίστω δώσειν χάριν, ὡς ἐν τάχει τῶν δεσμῶν ἔσωμασθαι ἀπαλλάξειεν ἐπεὶ δὲ τὸ τότε ἡμέραν καὶ τὴν ἑξῆς νύκτα ἐκέλευσε αὐτὸν ὃ ὑπαρχὸν βελδοῦσαι,

Verum aliquanto post Valens in Cappadociam reversus, Basilium post mortem Eusebii Ecclesiam illius Provinciae regendis Praefectum reperit. Quem cum inde expellere constituisset, ab incepto desistere coactus est. Nam simulatque id aggressus fuisset, insequenti nocte uxor eius in somnis terrefacta dicitur, & Galates filium quem unicum habebat, repentina morte praereptus. Omnesque ita censuerunt, Deum ulciscentem insidias quae adversus Basilium structae essent, ad puniendos parentes, filium e medio sustulisse. Ipse etiam Valens ita judicavit. Certe mortuo filio, nullam amplius molestiam exhibuit Basilio. Dum autem superesset, & morbo oppressus jamjam moriturus crederetur, misit ad Basilium, rogans atque obtestans ut pro aegrotto Deum precari vellet. Cum enim venisset Caesaream, statim Praefectus Praetorio evocatum ad se Basilium, eandem cum Principe fidei doctrinam amplecti iussit: mortem minatus nisi obtemperaret. Basilium vero respondisse fertur, magno id sibi lucro fore, seque ingentia largiturum, ut quam citissime corporis vinculis liberaretur. Cumque Praefectus iussisset, ut eo die & insequenti nocte consilium

○○○○

caperet, neve inconsiderate in apertum A
rueret periculum, sed ut postridie ad-
esset suamque sententiam promeret :
mihī vero, inquit Basilius, delibera-
tione opus non est. Idem enim qui
nunc sum, cras etiam ero. Nam cum
ipse creatura sim, nunquam adduci
potero, ut mei similem adorem, De-
umque confitear, utque ejusdem tecum
& cum Imperatore cultus particeps
sim. Et si enim admodum conspicui,
nec modicæ orbis terrarum parti impe-
ratis, non ideo tamen hominibus gra-
tificari decet, fidem vero in Deum
negligere : quam ego quidem nun-
quam prodiderim, nec si bonorum
proscriptione, aut exilio, aut capitali
sententia damnatus fuero. Nihil enim
horum me dolore afficere poterit.
Nam opes quidem nullas habeo, sed
pallium duntaxat & paucos libros. In
terris autem ita dego, quasi peregrinus.
Corpus vero præ imbecillitate, post
primam inflictam plagam, sensu dolo-
ris & cruciatibus superius erit. Quæ
cum libere dixisset Basilius, Præfectus
virtutem viri admiratus, rem Impera-
tori nuntiavit. Ille, cum festus Theo-
phaniorum dies ageretur, unâ cum
Comitibus suis & protectoribus ad Ec-
clesiam processit : & muneribus suis ad
altare oblati, in colloquium venit
cum Basilio, cumque tum ob prudenti-
am, tum ob decorem atque gravita-
tem quâ sacerdotii munus obibat, &
conventus agebat, magnopere susce-
pit. Paulo post tamen adversariorum
calumniis effectum est, ut in exilium
mitteretur. Iamque aderat nox quâ id
perficiendum videbatur. Cum repen-
te febris Imperatoris filium corripens,
incipiti ac periculoso morbo oppressit,
Pater ipse humi provolutus, filium ad-
huc superstitem lugebat. Cumque
ad inopiam consilii redactus esset, &
omnibus modis incolumem sibi filium
restitui studeret, permisit familiaribus,
ut Basiliū accerferent ad visendum
ægrum. Id enim ipse ei mandare non
audebat, quem paulo ante contumelia
affecisset. Simulatque adfuit Basilius,
puer melius habere cœpit : adeo ut
multi affirmaverint, puerum omnino
moriturum non fuisse, nisi unâ cum
Basilio hæreticos etiam advocasset Va-
lens, qui pro filio precarentur. Quin
etiam Præfectus eodē tempore in mor-
bum incidisse fertur : cumq; supplicaret

καὶ μὴ ἀπεισκέπως εἰς περιπέτῃσι ἀ-
δαι κίνδυνον, εἰς δὲ τὴν ὑστερίαν πα-
εἶναι καὶ τὴν ἑαυτῶν γνώμην δηλῶσαι
ἐμοὶ μὴν, ἔφη, εἰ δὲ βελήσῃ αὐτὸς ἡ
μαὶ καὶ τῆ ὑστερίᾳ κῆσμα ἡδὲν, εἰ
ἀνέξομαι τὸν ὅμοιον περιπέτῃσι καὶ Θεῶν
ὁμολογεῖν, εἰ δὲ κοινῶς σοὶ τε καὶ βασι-
λεὶ τῆς Ἰηουσκείας εἶναι εἰ ἡδὲν καὶ
ἐπίσημοι τυγχάνετε, καὶ εἰς ὅλα ὄντως ἡ
δε τῆς οἰκουμενῆς μοίρας, εἰ ἄρα τὸ
τοῖς ἀνθρώποις χαριστέον ὀλιγορήσασθαι
εἰς τὸ θεῖον πίστεως, ἢν εἰς ἀν ἂν ποτε περι-
δοῖν, ἔτε δὴ μὲν εἰς ἡσίας, ἔτε ἡσπε-
ρίαν φυγῆν, ἔτε θάνατον καθαρῶς
ἐπεὶ τῶν εἰδὲν με ἀνιῶν διωκῆσαι
εἴγε ἡσίαν μὴ εἰς ἔχω, ῥάως τε καὶ ἡ
εἰς ὀλίγα οἰκῶ δὲ τὴν γῆν, ὡς καὶ
παρθεύων σῶμα δὲ δι' ἀδυναμίας, ἡ
τὴν πρώτῃ πληγῇ, ἀδυσχερῶς καὶ βα-
σάνων κρείττον τοιαῦτα βασιλεὶς παρ-
σιασαμένε, θανάτου τε ἀνδρῶν τῶν
δρετῆν ὁ ὑπαρχὸ ἀνήγειρε τῶν βασιλῶν
ὁ δὲ, ἐπιλεγμένης τῆς τῶν θεοφανίων
τῆς, τὴν τοῖς ἀρχεσι καὶ δομοφόροις
τῆν ἐκκλησίαν ἀναγνώμην, διαση-
τῆ ἱερά τε ἀπέτη παρθεύων, καὶ
λόγος αὐτῶ ἦλθε, καὶ θεῖας καὶ τῶ
τὸ ἱερόν καὶ ἐκκλησιαστικὸν κόσμον τῶ
ἐνταξίας ἐπήνεσεν ἐκέραι δὲ ὁμοῦ
εἰς μακρὰν ἐν διαβολῆς τῶν οἰατιῶν,
ὑπερορίαν αὐτὸν οἰκῆν καὶ ἡ καὶ παρ-
καθ' ἡν ἐδόκει τῶν γίνεσθαι ἕξαιτιε δὲ πε-
ρεὶς ἐπὶ λαβῶν ἔ βασιλέως τὸν υἱὸν, εἰ
ἀθροῦν καὶ σφαλέραν νόσον καὶ ἕκατε καὶ
ὁ παλῆ καὶ τῶ εἰδάσθαι ἐρρίπτεσθαι, ἐπὶ
Ἄτα τὸν παῖδα πενήτων ἀμνηστῶν δὲ καὶ
πανταχόθεν σῶον αὐτὸν παρθεύων ἔχον
ἐπιπέπει τοῖς οἰκείοις, μετὰ καλῶσθαι
σῆλιον εἰς ἐπίσκεψιν τῶ κειμένε ἡαρχῶ
ἡδὲ ὑδρισμένω, ἡδὲ αὐτὸς ἀπὸ τῶ
κελεύειν ἄμα δὲ παρῆν, καὶ ὁ παῖς
ἔχεν ὡς πολλὰς τότε ἰχυρῆσθαι, ὡς
ἀν διπολῶλει, εἰ μὴ καὶ ἐπερθεύων
μα βασιλεῖ στυκάλισεν, ὑπερ τῶ
δὲς ἐξομένεσθαι λόγῳ δὲ καὶ τὸν ὑπαρχῶ
νόσῳ τότε ἀπεισεῖν ἀντιβοῦσθαι

καὶ ἀδελφὸν αὐτὸν ἡγῶν ἡγεῖσθαι ἀλλὰ
ταῦτα μὴν ἐξαιτίας αὐτῶν δόξαν ἐπιβα-
σιλῆν σκοπέμεθα, ἀνδρὶ φιλοσοφίᾳ τε
καὶ λόγοις ὑπερφυῶς ἐνδοκίμησαν.

Ac veniam peteret, salutem recuperasse.
Verum hæc minus admirabilia fortasse
videbuntur in Basilio, viro excellenti
Philosophia prædito, & ob doctrinam at-
que eloquentiam ubique celebrato.

Κεφ. ιζ.

CAPUT XVII.

Ἐπισημασθέντες βασιλεῖς καὶ κληρικοί τῶν πόλεων καὶ ἀσπι-
κῶν ἐπὶ τῇ ἐκείνῃ ἐπισημασθέντες, τὴν ἐν Νικαίᾳ δόξαν
ὑπερίσταντο.

De societate inita inter Basilium & Grego-
rium Theologum: & quomodo ambo ex-
cellenti doctrinæ præditi, Nicænam
fidem defenderunt.

Σὺ γὰρ οἱ ὅτι οὐκ ἄλλος τε καὶ κληρικός,
ὁμοίως ταῖς ἀρεταῖς, ὡς εἶπεν, ἐγνω-
ρίστον ἀμφω γὰρ νεοὶ οὐκ ἴσως, ἰμερίᾳ καὶ παρ-
ουσίας, τοῖς τότε δοκιμωτάτοις θεοσοφίαις ἐν
ἀθήναις ἐφοίτησαν μὴ ταῦτα ἴσως, ἐν ἀντιοχείᾳ
καὶ ἀντιοχείᾳ τῶν σύρων. Θεοσοφίαν ἴσως καὶ δικασ-
τηρίων ὑπερίσταντες, φιλοσοφίαν ἐγνωσαν
καὶ τὸν τῆς ἐκκλησίας νόμον ἐπίπναι ἴσως ἡρώ-
νοι τοῖς μαθημασι τῆν παρ' ἑλληνιστῶν φιλοσο-
φῶν ἐν διατριβῇ, καὶ τὰς ἀξιοματίας τῆν
ἱερῶν λόγων ἐξακριβώσαντες ἐκ τῶν ἰσχυρό-
των, ἴσως τῆν παρ' αὐτῶν καὶ μετ' ἐκείνων ἐν ταῖς
ἱερῶν βιβλίαις τῆν ἱερῶν βιβλίαις ἐνδοκίμησαν
των, μέγα ὄφελος καὶ τὸν παρ' αὐτῶν και-
ρῶν ἐγγύνητο τοῖς ὁμοδόξοις τῆν ἐν Νικαίᾳ
συνοδικῶν ἐκάτερον γὰρ ἀνδρείως συνί-
στατο τῶν τῶν δόγματι παρ' αὐτῶν τὰς ἀρετὰς
φρονεῖν καὶ διηλεγθεν ὡς μήτε τὰ ἄλλα
ἰσχυρῶς φρονεῖν, μήτε τὰς ἰσχυρὰς δόξας,
ὡς μάστιγα ἐπιπέδοντο κοινῇ τῇ σωτηρίᾳ, ἢ
ἀλλῶν, ὡς παρ' αὐτῶν ἐπιπέδοντο, ὅθεν κινδύ-
νος ἐμερίσαντο καὶ βασιλεῖς μὲν, τὰς παρ' αὐ-
τῶν πόλεις, συνοικίας τῶν μονα-
χῶν πολλὰς ἐπέδοντο καὶ ἐπέδοντο, καὶ τὰ πληθῆ
ἀσπικῶν, ὁμοίως αὐτῶν φρονεῖν ἐπέδοντο γρη-
γορίου ἴσως, Νικαίαν πόλιν μικρὰς ἐπι-
σκοπείας μὴ τὸν αὐτῶν παρ' αὐτῶν λαχόν, ἀλλα-
χὴ τετάρτη χάριν, καὶ μάστιγα τῆν κωνσταντι-
νουπόλει συνοικίᾳ ἐπέδοντο ἴσως πολλὰ ἴσως
ἐπὶ τῆν δεξιὰ παρ' αὐτῶν ἐπέδοντο ἴσως
πολλῶν ἱερῶν μήτε γὰρ ἐπισημασθέντες μήτε ἐκ-
κλησίας ἴσως ἐπέδοντο, ἐκινδύνισαν μὴ εἶναι
λοιπὸν ἐκ κωνσταντινουπόλεως τὸ δόγμα τῆς ἐν
Νικαίᾳ συνοικίας.

Iste porro & Gregorius, pari virtutis
studio dediti, iisdem temporibus flo-
ruerunt. Ambo enim adhuc adole-
scentes, Himerium & Proxerum, Sophistas
ea tempestate celeberrimos, Athenis
audierunt: postea vero Libanium Syrum
Antiochie. Sed cum sophisticam pro-
fessionem & causidicam tandem spre-
vissent, juxta sacras Ecclesia leges philo-
sophari decreverunt. Porro cum ali-
quantum temporis in disciplinis Phi-
losophorum Gentilium consumpsissent,
& sacrarum literarum expositione par-
tim ex commentariis Origenis, partim
ex aliis, qui vel ante Origenem, vel post
illum, in sacris voluminibus interpre-
tandis non mediocrem laudem adepti
sunt, accurate didicissent, maximo adju-
mento fuerunt iis qui ex eo tempore fi-
dem Nicæni Concilii sequebantur.
Uterque enim eam doctrinam fortiter
asserat adversus Arianos. Eosque co-
arguebat, quod neque alia recte intelli-
gerent, nec ipsas Origenis opiniones,
quibus præcipue nitebantur. Ex com-
muni autem consensu, sive, ut à nonnullis
accepi, sortito, pericula inter se partiti
sunt. Et Basilius quidem urbes Ponto
finitimas circumiens, multa illic Mona-
chorum domicilia constituit, & populis
prædicans, ut eandem cum ipso doctri-
nam fidei sequerentur persuasit. Gre-
gorius vero Episcopatum Nazianzi, quod
est oppidum Cappodocia, post parentis
obitum sortitus, ejusdem rei causâ tum
aliis in locis, tum præcipue Constanti-
nopoly, diu multumque versatus est, Nec
multo post ejus civitatis Episcopus mul-
torum Antistitum suffragio est constitu-
tus. Nam cum nec Episcopus, nec Ec-
clesia illic esset, parum aberat quin do-
ctrina Nicænae fidei Constantinopoly in
posterum extingueretur.

